

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő s kiadó tulajdonosnál ur. utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny főlvetetik s pontosan és jutányosan közöltetik.

A medárdi vásár közelegetével szíves tisztelettel figyelmeztetjük a két haza főleg távolabb vidéki t. ez. közönségét, hogy mint e folyó féltében, úgy ezentul is mélt. Széchenyi István gr. ur folytonos együttmunkálása, mint szinte más jeles társaké mellett, megjelenendő testvér lapjainkra eddigi marad az előfizetés, t. i. postán és Budapesten házhokkúldással boríték alatt felére 6 p.fr. borítékalanul házhokkúldve pedig 5 p.fr., mihez képest e vásárra minden tájrul képmesen jövő biztos alkalom által a szerkesztőségél (Pest ur. utca 153 sz. Trattner-Károlyi ház első emeletén) legkönnyebben elintézhetheti az előfizetést. A Jelenkor és Társalkodó szerkesztősége.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország Megtiszttetés Kinevezések. Felelet gr. Dessewffy Emilnek az ipar s kereskedési politikai tárgyában. Tanintézetünk körüli sürgetősb teendőink. V. Iparegyesület. Békés, Abauj s Bihar megyék közgyűlései. Budapesti napló.

Spanyolország (Közügyek lassu tárgyalatása; Madrid megerősítette tervezetét; romaj udvar nyilatkozata.)

Franciaország (Uj költségrovatok; Thiers beszédének hatása; afrikai mozgalmak; fran. követségek.)

Anglia (O'Connell nézetei a maynoothill felől; ujra élnkülő repeal-mozgalmak; Peel szorult helyzetét; a parlamenti ülések ismét megkezdetvük; még egy utaztatási terv.)

Ertesítő.

Magyar- és Erdélyország.

Az ország szükségéinek megfelelő közlekedési eszközök létesítését ő cs. kir. felsége legmagasb gondjai közé számítván, hogy az e végre megkívántató előmunkálatok minél gyakorlatibb és alkalmash módon, egyszerűs mind pedig haladéknélkül elkészíttessenek, ő cs. kir. felsége egy külön bizottványnak alakíttatását megrendelni s ennek elnökévé gróf Széchenyi Istvánt kinevezni s kegy. megparancsolni méltóztatott, hogy ezen bizottság elibe szabandó feladás s ennek adandó belszerkezet, nemkülönben az e bizottság mind a kormányzó, mind az illető hatóságok irányabani viszonyait tárgyzó javaslatok, minél előbb ő felsége legmagasb elhatározása alá terjesztessenek.

Ő cs. kir. fels. nm. saárdi Somsi ch Pongrácz valóságos belső titkos és értekezési tanácsost, Baranya megye főispánját, díjelengedés mellett grófi rangra emelni, Tihanyi Ferencz temesi főispánt a megyei kormányzattól saját kérelmére fölmenteni, s báró Ambrózy Lajost temesi kamraigazgatót temes megyei főispáni helyettesé legkegy. kinevezni méltóztatott.

A főm. magy. kir. udv. kanzellariánál megürlt udv. fogalmazói tisztségre Pálmaffy Ferdinánd, eddigi fogalmazói gyakornok lón alkalmazva.

A m. kir. udv. kamra Párvy Elek k. bányászgyakornokot windschachtli k. szerirnök-segédé névezte ki; továbbá az Ujvidéken megüresült k. sómászálló állomásra Wachtel Ferencz zimonyi k. sómászállót saját kérelmére né fogva helyezte át; végre a főbierstollni bányair-nokságnál megürlt járulokszágra Arch Ferencz windschachtli k. szerszáfári bányászirnököt alkalmazta.

XX. Felelet gróf Dessewffy Emil töredékeszmére az Ipar és a kereskedési politika tárgyában. Utolsó cikkünk végén említettük, milly nagy zavarodásban voltunk t. barátunk ellenében, midőn t. i. a védrendszerrel az azon kérdést taglalattuk, melly iparizikké volnának védendő, és mellyek nem; mert előre láttuk, hogy ha a védelem minden iparizikkre kiterjesztése mellett nyilatkozunk — t. barátunk megmutathatná, hogy nem mindnyája kíván különös védelmet — s hogy azon esetre is megrovást kellene várnunk, ha egyedül csak a gyárbeli főzikké védtetését igyekezendőnk kívíni, s hogy azért a kis szócskát, „legkivált“ szándékosan kapcsoltuk hozzá, mire fájdalom! t. barátunk ügyelettal nem volt! — Szinte illy zavarodásban éreztük magunkat a második kérdésre nézve is: vajjon t. i. vámtilalom (prohibitio), vajjon mérsékelt vámdíjak mellett szóljunk-e? Azon tekintetből pedig, hogyha magas vámdíjakat kívánánk, t. barátunk nem ok nélkül, nem alaptalanul vethetné ellen: mit? a tervező olly magas vámdíjakat javasol, mellyek legszükségesebb kelléinket minden mértéken fölül drágítják? — tán néhány egyedárus kedveért fizessünk illy hallatlan adót s pedig már most, ugy-szólvá semmiért — miután még igen sok időbe fog kerülni, míg daczára a vámtilalomnak szükséginket fedezhetjük? — Nem tudja tervező, hogy magas vá-mok okvetlenül a csempészetet idézik elő? — hogy azok által csak a beestelen gazdagodik meg? — hogy csupán mérsékelt vámok lehetnek igazságosa-k? — azon tekintetből mondjuk — csak mérsékelt védrendszerre határoztuk el magunkat! — hiába! t. barátunk épen az ellenkezőt igyekezett megmutatni; hogy t. i. csak magas prohibítív vámdíjaknak lehet hatásuk — hogy vámdíjaikat valamennyi status a relatív érték 20 — 30 pctjére szabta — hogy köz-zépszámmal 10 pctre alapított védvám czélszerűtlen, miután egy illyen, sok esetben nem lenne elegendő a versenykizárára, sok más esetben pedig relative igen

magos, majd tilalmi vámjével hatna! — Most már nincs más választásunk, mint mérsékelt vámrend-szerünket t. barátunk ellenében védeni! — de előbb meg kell jegyeznünk, miszerint olly tételekért nem tartozunk igazolással, mellyeket nem is állítottunk föl: így például sehohsem nyilatkoztunk egy „csak“ tíz pctnyi „átmérőlés“ védvám-rendszer mellett. De át kell inkább mennünk tulajdonképi igazolásunk-ra: Tilalmi vagy ekezelítő vámdíjak az ujabb statusgazdászok tán egyike által sem védetnek, s a kormányok is lassanként visszatérnek a prohibítív rendszer elvétől, s ugy hiszszük, hogy már csak ez által is föl vagyunk mentve ama fáradságtól, mi-hezképest e lapokban tudományszerüleg kellene be-bizonyítunk a tilalmi rendszernek czélszerűtlensé-gét. Azonban mégis néhány főbb ellenvetésre felelni kívánunk; millyen többek közt: „mérsékelt védrend-szer nem zárja ki a concurrentiát“ erre elegendő lesz csak azt felelni, hogy nem is kívánunk minden versenyt kizárni! mi csak olly vámrovatok (Zoll-fé) megállapítását kívánjuk: hogy azok által, a honbeli gyártási v. kiállítási költség-különzet, ha ránk nézve nem kedvezőleg ütne ki, kiegyenlítés-sék, s vámrendszerünk, a helyett hogy idegen ver-senyzőknek kedvezne, szükség esetére olly kedvez-zővé tétessék a honi vállalkozóra nézve, hogy an-nak némileg aránylagos munkajutalmat is biztosít-son; hogy például „a hazai gyáros 5, s, vagy 10 pct-nyi előnnyel dolgoztathasson“! T. barátunk azon ellenvetést teheti ugyan, hogy t. i. a kereskedelmi világban nem ritkán olly conjuncturak kerülnek elő, mellyek következtében keletre nem találó öszszchal-mozott gyártványok, mellözhetlenül előzönlendnek a csak mérsékelt védett piacokat, s hogy így mér-sékelt védrendszer a korlátlan concurrentia ellen nem segíthetend! — de tartózkodjék t. barátunk illy ellenvetést tenni; mert ebből csak az következnek, hogy védrendszer nélküli status iparüző osztályai, segély nélkül minden veszélynek kitétetve lennének — holott védrendszerrel bíró statusokban illyféle rendkívüli kereskedelmi balesemények ellen, mégis található ollytán ovoszer, melly a gyárost veszély-től és bukástól megmentse! — mert, miután a titok ideje is lejárt — s minden illyféle kereskedelmi moz-galmak már jóval előbb tudva vannak — minden kor-mány, szükség esetében a megfelelő vámdíjak fele-melését is, még jókor elrendelheti; míg ellenben véd-rendszer nélküli statusban az általános bukás elke-rülhetlen lenne. T. barátunk ezen ellenvetéssel ép azt bizonyítaná be, mit bizonyítani tán nem is akar, tudni illik a védrendszer szükségét, és azt hogy rendkívüli kereskedelmi conjuncturák esetében, a ne-taláni relativ nagyon is mérsékelt vámdíjak, emeltes-senek fel; mit tagadni nem is fogunk. Erre ugyan el-lenvetetheti, hogy egymással kereskedési viszonyok-ban álló nemzetek közt, kereskedelmi szerződéssek szoktak köttetni, mellyek minden időben, s tet-szés szerint nem változtathatók. De ebből megint csak az következik, hogy a kormányok illy szerző-dés kötések alkalmazásával ne köttessék le kezeiket is — hanem inkább, hogy több status példájaként leg-a-lább bizonyos czikkekre nézve tartsák fena a sza-bad rendelkezhetést; de minthogy Ausztria majd pro-hibítív vámjai által tulajdonképi gyárstatusok ellen

* Jelenkor 741. olvashatni: „ha például a pamut-szöveteket csak 10 pctnyi vámdíjjal terhelnék“ e kis szócska csak a szerhelő kige mutatják, hogy az imperatív módot nem választottuk; bárhahésobb ezen példákint csak jó szerencsére felvett, csak indulópon-tul szolgáló szám mellett maradtunk is! — J. 75. lapj. ismét olvashatni: „Midőn ekként a védrendszer csupán egyes ágakra, s legkivált a pamut, len, kender, gyapju és selyem gyártványokra kívánjuk kiterjeszteni, csak mérsé-kelt vámdíjakat, és csak annyira emeltek o h a j t u n k, hogy ezek ne tilalom gyanánt szolgáljanak“ stb. — Ebből is kitetszik, hogy csak 10 pctre szabandó vámdíjakat határozottan semmikép sem kívántunk.

véde van, és azok leszállítását csak legnagyobb elővigyázattal viszi végbe; e szerint világos, hogy Magyarországnak a külföldtől felni e részben semmi oka sines! Kérdés tehát, milly nagyok legyenek a vámdíjak ausztria ellenében? a finczekérdést emel-lözvén felelhetjük: hogy mi csak olly magas vámdi-jakat kívánunk, hogy a honbeli netalán nem kedvező, gyártási vagy kiállítási költség-különzet kiegyen-líttessék, és e felett hogy a honi vállalkozó, nehány pctnyi előnnyel dolgoztathasson a végre, hogy ros z u-tainkat, mocsárainkat s többit egy kissé felejtse el, s azon kárt is pótolhassa „mellyet minden uj gyá-rosnak szenvednie kell“ stb. stb. Vagy tán t. ellenünk annak bebizonyításul, hogy 10 pctnyi védvám e célra nem mindig lehetne elegendő — azt fogja ál-lítani, hogy gyártási viszonyink nem olly kedvezők mint ausztriáé? Elmellözvén azt, hogy sehoh sem ha-tároztuk a vámszabályzatot, „csak“ 10 pctre, ezen, t. barátunk által felhozott észrevétel ellene fordul — mert innen kitetszik, hogy a honi gyáros nem állhat-ná ki a verseny, s hogy a védelem rá nézve szük-séges! s így állítása másik felére, miszerint 12 pct-nyi védvám sokszor tilalomként hathatna — csak azt fogjuk felelni — hogy ez esetben e 10 vagy inkább x pctnyi vámdíj — megkívánt jutalmul szolgálna! ha pedig 10 vagy x pctnyi vámdíj kellettén túl nagy-nak mutatkoznék, szállíttassék le; mivel a vámsza-bályzat meghatározása tőlünk soha nem függend, illy vámdíjak leszállítása mindig tetszés szerint rendel-tethetik el s azért — kár volt t. barátunknak ezen esetleges, és föltételeken állított (10) szám miatt any-nyira fáradnia!

Azonban hogy fogjuk magunkat az ausztriai rendkívüli gyártványelőzönléstől megörizni? — min-den esetre jobban védvámok által mint azok nélkül, minthogy az előzönlés ugy is napi renden van! De tréfa nélkül, mi meg vagyunk győződve, hogy illy védrendszer létesítésével, mellynek következtében a külföldi vállalkozó nevezetes jutalommal kecsge-tethetné magát, ez esetben mint bizonyosan előre-láthatót állíthatni, hogy az áttelepülés Ausztria fe-lő lolly nagyszerűen fogna előhaladni, mihez képest a honosult gyárosok nem sokára képesek lennének a magyar piacokon illy kísérleteket paralyzálni. — A-azonban ha néhány nevezetes czikkre magas beho-zatati vámdíjak lennének szükségesek, akkor véle-ményünket e tekintetben módosítani el nem mulasz-tandjuk.

Mielőtt pedig kereskedelmi politikánk terére, mellyet t. barátunk nyitá meg előttünk, mennék át, meg kell mutatnunk, hogy például 10 pctnyi védvám elegendő jutalmul szolgálna, s pótolhatná jó részben a vállalkozó azon veszteségét is, mellyet eleinte minden gyárosnak szenvedni kell, miután t. barátunk ez iránt is kételkedni látszik; mert föltéve, mit tán föl is teheti, hogy Magyarország és Ausztriában a gyártás fő viszonyai és föltételei egyik a másik által kiegyenlítették; ugy bizonyos hogy 10 pctnyi vá-m mellett olly nagyobb szerü gyártuladonos, ki honunk-ban évenként 3000 mázsa pamutczikkét gyártana, mellynek mázsája közép értékkel 250 ftra rug, ké-pes leendne 50,000 ftnyi előnnyel dolgoztatni az ausztr. tartományokbeli gyáros ellenében. — Ha Vo-ralbergen, miként a Budap. Híradó egykor írta, egy illy gyár tulajdonosa minden fáradság, gond és szor-galom mellett csak 4/2 pctet nyer kamat és nyereség fejében, hisz akkor ezen nyeresémeny felett 10 pctel álló jutalom nem csekélység. Ha tehát megmutattuk, hogy t. barátunk javaslatai vagy inkább reményei szerint is a vállalkozóra nézve illy előny alig szület-nék; akkor nincs választásunk: hatalmas ösztönsze-reket kell feltalálnunk, — millyen a munka biztosí-tott jutalma! — melly legczélszerűbben jól combinált védvám rendszer által eszközölthetetik, s ezen felül az ország pénztárába nevezetes évi jövedelmet szí-várogtat.

1845.

Pesten,

házban meg-

nyvárosnál

ácsság

és teljes

könyv.

0 biztos és több... kizárólag... rész... szükség... augusztus... hol az átvétel... Kik a szál... részben el... írásban kit... szál... ez évi június... Ferencz... küldjék. Az a... mellett ki... és mennyit a... szállítani a... 1-3

kir. kincstári... e folyó évben... szál nagy rész... ai a szükséges... ásik augusztus... hol az átvétel... Kik a szál... részben el... írásban kit... szál... ez évi június... Ferencz... küldjék. Az a... mellett ki... és mennyit a... szállítani a... 1-3

érőlt érteve.
Zab. Kukorica
63 65 80 90
45 56
44 61
42 47 60 72
43 42
46 50
39 40 42 45

Már előbbi cikkünkben is tettünk említést arról, hogy a gyáripar cikkek közt néhány olyan is van, melyek oly fontoságuk hogy azok gyarapulatát nagy áldozatokkal, úgy szólván minden áron elő kell mozdítani, mert azok gyártása által új értékek teremtetnek elő, melyek az ország erejét is növelik. E cikkek közt a pamut-gyártás a legelső helyet foglalja el. — Multkori értekezésünkben megmutattuk, milly szomorú lenne az ausztr. tartományok állapotja is, ha a szükséges pamutkerméket külföldről hoznák be, mivel akkor 10 év alatt körülbelül 500 millió ftnyi őszszeg folyna ki azokért, mi annál szomorubb lenne, minthogy illy évenkénti roppant kiadás, sem saját nyers természetűekkel, sem másnemű saját készítményekkel nem pótolható ki. Erre t. barátunk azon észrevétellel áll elő: „A pénz portéka, melynek egyszer nagyobb másszor kisebb a kelendőse, egyszer nagyobb, másszor kisebb az ára; ha tehát ezen esetek két elsőbbsége áll be, az minden vámrendszerek dacára is kivitetik az országból, és nem okosság azt illy esetben megakadályozni akarni.“ Ki nem látja hogy nem annyira a forgó pénz összehalmozásáról vala szó, mellyről mindenki tudja, hogy ezt egy orsz. ban letartóztatni vagy mozdulatlaná tenni nem lehet, hanem inkább arról, hogy új értékek teremtesenek elő, melyek által a nemzeti tőke is szaporítottatik.

Ugy hisszük, nem szabad tovább t. olvasóinkat ismétlésekkel fárasztanunk, 's azért ígérünk szerint a kereskedési politika terére megynük át, mellyen egyébiránt nem sokáig tartózkodandunk, mivel csak azon aggodalmakat és azon rossz következtetéseket kívánjuk érinteni, melyeket t. barátunk a védvámok felállításával hisz bekövetkezőknek. Mi ellenben azon véleményben vagyunk, hogy ama rossz következtetések nem oly nagy fontoságuk, mert ha a kormánynak érdekében áll a Magyarországon rejülő kincseket és erőket kifejleszteni, olly országot, melly geographiai kiterjedése és népességére nézve Poroszországgal, az egyik európai fő hatalmassággal majd egyenlő, minden módon ápolni, midőn nem tudhatni nem állanak-e már olly események a küszöbön, melyek bekövetkezéssel a kormány jölétére gyors kifejlésétől függend; — akkor minden ahoz megkívánt eszközök birtokában levén, a t. barátunk által említett nehézségeket a vámkezelésre nézve is elháríthatja. — Elmellőzve a vám-eltörlés czéljára feletti kétségünket — iparunk kifejlésze tekintetéből — előbb azon akadályokat kell taglalni alá vennünk, melyek annak eltörlesztését mind Ausztria mind Magyarország részéről gátolják, miből ki fog tetszeni, vajjon e remény valószínűsége nem fog-e csak igen későn bekövetkezhetni? — Ez akadályok Ausztria részéről legnagyobb fontoságuk, mert miként már előbbi cikkünkben megjegyeztük, az adóztatási rendszer módosítása, az élelmi adó (accise) kezelésének kiegyenlítése, a dohány regale és vámjövendelmek kárpótlása, a jelen vámorségi tiszttség nyugdíjazása kívántatik meg arra, hogy a vámvonaltól eltörlesztessék. Ki a nehézségek fontoságát csak némileg is tekintetbe veszi, az átlátandja hogy ezek csak későbbi időkben háríthatóak el. E vámvonaltól eltörlesztése nem csak az egész ausztr. mesterkeltt finansialis mechanizmus mozgó kerekének kieserését tételezi fel, de ezen felül az abból származandó roppant finantz-deficit kipótlásáért is — mi mostani időnkben csakugyan nem csekély feladat! — Magyarország részéről pedig ahoz az Ausztria és Magyarország közti adózási viszonyok kiegyenlítése is szükséges, és e végre legelőbb is catastrorendezés és kidolgozás, valamint az ahoz kívántató roppant nagy őszszegnek, nem csak a telkek, házak, mesterségüzés, hanem a fogyasztási cikkek utáni kivetései, millyen a pálinka, serfőzés stb. megadóztatása, és a szűkséges szünetnélküli ellenőrködés kívántatik meg; mi ismét adminisztrációk legtetemesb átváltoztatását, és majd burocraticai alakítását tételezi fel. Azon felül nagy kérdés vajjon országunk, melly igazgatási költségeit ugy is maga fedezi, és még sok hiányos intézkedést, utakat, csatornákat, stb. kell életbe léptetnie, — a vámvonaltól megszüntetése következtében nyerne e annyi előnyt, hogy az ausztr. pénzügyállapotra (finance-ét) ez által háruló rövidség nevezetesen részének pótlását magára vállalja; mert bárha sokan vélik, hogy a közvonal megszüntetése által nagyobb piacot nyernénk, nem hisszük, hogy az innen várható nyereség olly igen nagy lenne! piacunk nem nagyobb-

odnék 's nem is kisebbülne, hisz az ausztr. tartományok ugy sem visznek be többet mint a mennyi nekik életre és gyártásra szükséges; de azonkívül a szükségeket nem csupán Magyarországból fedezik, hanem mindenhol, hol azt megszerezni jónak találják. Igy visznek bőroket Törökországból, szarvasmarhát, sertést a török dunai tartományokból; Oroszországból lovakat és buzát, melly Triestbe hozatik és Odessából jó; — babot, lent, kendert, timsót, szék-sót stb. Egyiptomból, stb. Ugy látszik hogy főképp csak a borkivitel 's fogyasztásra találunk nagyobb vásárt, minthogy a szarvasmarhákra nézve a moldvaiakkal, mint eddig, veszélyes concurrentiát kellene kitaranunk. —

Ha mind e különféle viszonyokat tekintjük, meg kell vallanunk, hogy t. barátunk e törlesztési reményének teljesülését csak későbbi időkre várhatjuk, melly elhalasztást azonban sem részünkről sem az ausztriai tartományok részéről jó szándék hiányának nem tulajdoníthatni, — hanem inkább a sajátlagos finantz, politikai és kormányzási állásnak. Míg tehát ezek kiegyenlítése nem eszközölhető, ne történjék semmi? —

Tekintsük most csak futólag amaz akadályokat, melyek t. barátunk nézete szerint keletkeznének, ha országgyűlésünknek a vámszabályzat kiegyenlítésére befolyása lenne. Elég itt említenünk, hogyha csakugyan „olly amphibialis helyzetben lennénk mint t. barátunk festé, akkor más tekintetbeni kiegyenlítést se várhatnánk! 's az is következne, hogy olly nemzetek, melyeknek érdekeik kiegyenlítésére közbirajok nincsen, könnyebben elháríthatnák az általa említett őszszegzőrdüléseket — conflictusokat, mint azok, melyeknek illyen kiegyenlítő birajok már van — holott a tapasztalás ellenkezőt bizonyít, hogy azok t. i. nem ritkán fegyveres őszszegzőrdülésbe jönek! — Ha tehát t. barátunk kérdi: ugyan kívül akarnánk a vámszabályzat iránt egyezkedni? — könnyen felelhetjük: az ausztriai császár által e végre kijelölt adminisztratív organumokkal! azonban ki fogja a véghatározatot kimondani? — kiegyenlítő főbiránk v. annak helytartója, ki minden párt felett állván a méltányosság mérlegét kezében tartja, 's kit, conflictus esetében, más nemzetek példája szerint se Francia-, se Angol-, se Orosz- v. Poroszországban keresnünk nem kell! —

Mit ekként t. barátunk nehézségül tekint, azt mi megbecsülhetlen előnynek tartjuk. — Ha pedig azon haszon, melly részünkre ezen kiegyenlítő bíróság megléte által keletkezik, kétségbe vonatik, akkor egyenesen azon előnyök vétetnek kérdés alá, melyek országunk kapcsolatos viszonyiból erednek, mit egyébiránt föltenni nem akarunk, nem hitethetvén el magunkkal, hogy t. barátunk ennyit kívánt volna bebizonyítani! —

De szakasszuk meg feleletünket t. barátunk töredékeszméire, 's legyen szabad óhajtanunk, hogy a legcélszerűbb eszközök alkalmazása, országunk győnge állapotjának fölségelésére sokáig ne halasztassék; e győngeségi állapot kitünő körjelekben mutatkozik mindenfelé, bárha azt sorvadási nyavalyának nevezni nem akarjuk is! Betegségünk complicált, — de, miként az orvos betegénél egy időben a vérhevelés ellen hidegvizzeli borongatást használ, 's ugyan akkor a sebek vér folyását tapasztalással állítja el, a beteg hanyatlott erejét erősítő szerekkel ébreszti fel stb., — ép olly kevéssé segíthetünk csupán egy gyógyszerrel betegünk bajain. Ne csaljuk magunkat; patiensünk épen nem áll erős lábakon, mert — de elhagyjuk a hasonlítást — bár nemzeti productionkés fogyasztásunk összege 's értéke mostanában tagadhatlanul nagyobb a 30—50 év előttinél; mégis bizonyos, hogy a „totum,“ a „complex“ (ha csak ez alatt valami elvontat nem értünk) azaz lakosaink nagy többsége korán sincs a nyágyi jölétben! fogyasztási képességünk viszonylag csekély olly cikkekre nézve is, melyek korunkban a valódi életkellékekhez soroztatnak, — 's ezen fogyasztási cikkeknek fejenkénti felosztása olly szomorú resultatumot tüntet elé, melly szerint országunk szegénysége annyira aggasztó, hogy az orvos legnagyobb gondosságát igényli! *) Törekvésünknek tehát arra kell irányozva lenni, hogy a productio új nemeiből új értékek is teremtesenek elő, a végre hogy a szüntelen növekedő néptömeg kellei kielégíthetessenek; mert ha általjában véve ősz-

*) Ezen állítás részletesb kifejtését szives bizalommal kéri a szerk.

szes productionkés és fogyasztásunk 30—50 év óta növekedett is; ne felejtjük el, hogy ez idő alatt népességünk is egy harmadában vagy tán felében szaporodott. Betegünket jobb lábra kell állítanunk, erejét nevelnünk, hogy a lázas vérállapot, sorvadás, sír felé hanyatlás, 's haldoklásféle apró bajok ellen a radical-specificumok heroicus alkalmazását kitarthassa; mibe egyébiránt nem ritkán hal bele a különben életerős is.

Tanintézetünk körül sürgetősb teendők.

V.
Mi továbbá a tanulmányok osztályoztatását, a tárgyak megválasztását illeti, szükséges megfontolni nemcsak azt: mennyit bír meg a középszerű emle, (memoria) hanem és főként mennyit képes felfogni, és mintegy megemészteni. „Az emlel korán ugyan, de mellette azonnal az értelmet is szükséges mívelni.“ Kant ezen tanácsa sohasem ajánlható eléggé! Továbbá fontolóra kell venni, hogy csak azon ismeretek hasznosak, melyek itélet 's izlés által vezéreltetnek. Innen az egész oktatás feladata nem kevésb, mint: „a gondolkozó tehetőséget gyakorlani, az izlést kiképezni, az erény érzetét kifejteni, az elmét ártalmas hibák 's előítéletektől megörzeni, 's ezt minden, a jövő életre szükséges ismerettel gazdagítani.“ Különösen pedig a nyelvészeti osztályokat illetőleg, igen bőlesen jegyeztetik meg a Ratio educ. publicaeben: hogy ezen nyelvtani osztályzat czélját tekintve, nemcsak azokra kell figyelmeztetni, kik felsőbb tudományokra készülnek; hanem azokra is, kik az alsóbb nyelvtani osztályzatból lépnek a tanulási pályáról — the mang and not the feur. E nagyobb részre szükséges, mint ott mondatik, „hogy jól latinul beszéljenek, leveleket, beszéleket 's más a közéletben előforduló ezekhez hasonló dolgokat szerkeszteni tudjanak. E czélra Cicero levelei, Cornelius Nepos 's más bevett szerzők nem elégségesek. Mert itt nem czél tudós férfiak, hanem a hazának hasznosakat képezni. Csupán a tudományok szeretetét kell beléjük csepegtetni, 's azoknak, kikbe a természet nemesb szikrakat oltott, utat mutatni az ismeretekre juthatáshoz. A gyermek tanulmányai egyezzenek meg a későbbi élet szokásával.“ stb. —

Mind ezen nézet 's utmutatások csak azt segítenek világosabban átlátni, hogy semmi sem kívánatosb, mint egy újabb, életrevalóbb közoktatási nyelv mellett, a régibb rendszerből sokat előbbi helyére visszaállítani. Mindenek előtt vissza kellene helyezni a természetrajz. tanítást. Az időviszontagságban elmerült latin nyelv, mellyet vehicularis méltóságában csak az emlekezés (memorizálás) tarthatna fen, kénytelen volt e gazdag tárgyat a gondolat és tapasztalás e bőforrását letenni. Pedig nincs tárgy, mit gyermek ennél könnyebben felfogna, mit nagyobb gyönyörrel több haszonnal tanulhatna. „Mindem, mond a jó Wallaszky, mit a föld, lég, víz keblében rejt, tárgya e tudományoknak, igazságos e hát a serdülő polgárokat emny haszonlót megfosztani? Nem kellene e mindjárt a tanulás első küszöbén őket a legszebb dolgok ismeretébe avatni, melyek nemcsak a legedeseb gyönyört és tanulási ingert foglalják magokban; hanem egyszersmind olly forrás gyanánt szolgálnak, mellyből az emberek minden nemére és rendjére legbővebb haszon áradoz?“ Valóban a természet ismerete a legelső 's legszükségeseb tudomány. Töménytelen balvéleménynek nem más oka, mint hogy az emberek mindeddig soha sem voltak elég figyelemmel e nevezetes tudományág iránt. A növendéket győnge korában kellene figyelmeztetni a természetre, 's annak törvényszerű folyamára. Az ész, melly gondolkodóvá lett, mielőtt a természet országában tapasztalásokat szerzett volna, nem esoda, ha képzelt világokba tévedez. Megfoghatatlan, hogy míg más nemzetek e téren a legnagyobb felföldözéseket tették, a természet kincseiben annyira gazdag Magyarországon, ezen tudomány nemcsak az alsóbb, de még a közép tanodák főbb osztályiban is sok helyt teljesen elhanyagoltatik, 's a hol tanítatik is, többnyire „csak azért hogy legyen“ módra szokott előadatni. Vegye kezébe egy pillanatra kegyes olvasó W. Mavor „The english Spelling — Book“ jat, melly remek kis ABC's könyv két év előtt 450ik kiadattal érte, 's látni fogja, hogy ebben a természet-ismeretből több foglaltatik, mint mennyiből egy középtanodákat nálunk végzett ifju a vizsgálatot pirulás nélkül kiállhatná! —

Van még a nyelvészeti osztályzatban egy tanulmány, melly szinte igen megérdemelné a fölötté

hoszszabb elmékedést; és ez a bibliai történet. Midőn ennek birálatába hely szüke miatt nem bocsátkozhatom, egy tekintélyes férfi szavai idézetével vagyok bátor a kegy. olvasót e tárgy iránt figyelmesebbé tenni. „Valóban, így szól M. V. Cousin, az ó történetek annyi bajossággal járó tanítását a felsőbb osztályokra, a classici tanulóknak közre kell helyezni; míg az újabb s főként a nemzeti történet az alsóbb osztályokhoz illik: azon okból mivel könnyebb s egyszerűbb szükséges” stb. Hát arra soha sem lesz é már ügyelés, hogy a gyermek semmi olyat ne tanuljon, mit neki megmagyarázni nem lehet s nem szabad? Pedig mennyi van olyan a biblia-történetben, s mennyi még a katekizmusban is! „Egy erkölcsi cselekedet szigorúsága legyen mindig szeméid előtt: könyörülj a szüke fejcsékén. Az ifjúság még több tiszteletet igényel, mint a vénség.” Így szól V. Hugo. Valóban az ó szövetség történetét kár volt az alsóbb osztályokba bevenni; de azt olly előadásban nyújtani a gyermek kezébe, nem egyéb mint: Az isteni gondviselésbeni vakmerő bizodalom! —

A középtanodák második szakaszában, — a tulajdonképen ugynevezett Gymnasiumokban — szinte szem előtt kell tartani, hogy innen is már sokan kilépnek más életpályára. Nekünk olly számos specialis tanodánk nincsenek s tán nem is olly hamar lesznek; hogy Gymnasiumaink szerkezetében e nézetet könnyeden mellőzni lehetne. Világosabban fejezik ki ezeket Simonchicz, az irodalom szerkesztéséről s gyarapodásáról 1784-ben kijött értekezésének e sorai: „Mivel magok a polgárok, ugymond, nem kevesebb életmódokra, mint észtehetségre különbözök, a főbb törvényhatóságok köteletségének lenni ismerté a nagy királyné, szorgalommal megvizsgálni: minő tanulókat kellene mindenki jövő életmódjához alkalmaztatni, s mellyek fogynának a mindennapi dolgokra hasznot árasztani; mert tudta, hogy semmit sem kell az ifju kornak elébe szabni, hanem csak azt, mi később hasznára lehet. Innen, hogy minden rendűk s koruk hajlamaik szerint e forrásból szerencsésjüket meríthessék, a tanulás tárgyai ugy választattak, s a tanítézetek ugy szerkesztettek, hogy az általán hasznos tanulókkal ellátott éssz, kényelmesen mehessen a felsőbbekre. Végre, ugy rendeltetett el az egész tanulási rendszer, hogy sok levén, mit a magyar ifjunak tudni szükséges: a roppant tudományok elemei már zsenge korban megizeltessenek, nehogy a korosabbak a még soha sem hallott dolgok bajosságától visszarettenve, magokat azokra adni vonakodjanak. Mert a tudományok zsengeji zsenge korhoz leginkább illenek: innen, későn tanulja valaki azt, mit felserdült korában kezdett.” E nézetek teljesen helyesek, a tanítás alapított tárgyváltást a mostaninál életrevalóbbnak ítélni. Tartván mindazáltal a tárgyak nagy halmazától, némelly, a fenebb említett rendszerben foglalt, az életre bármennyire szükséges tárgyakat Gymnasiumokban érintetlenül hagyatnék; s illyenek volnának, az elemi és kísérleti természettan. Ellenben a természetrajzot, mathesis és mértan elemeit, — és az elemi ésszant annyival is inkább ohajtanám behozatni, mivel ezek egyik főbb céljoknak, — mi nem más mint gondolatfejlesztés s elme-élesztés — leginkább ifju korban felelnek meg; magára a természettanra nézve legelső segéd-tudományok, ezek annak főbb forrásai, első elemei. A mi pedig még a görög nyelv és irodalom-tanítást illeti, sajnos volna, ha még ennek ajánlatát is hosszúságos paraensisben kellene adni. Nem hiszem, hogy léteznék olly olvasó, ki ennek tanítását régen ne ohajtotta volna. —

E tárgyat tovább vizsgálva önként feltűnik: hogy a fenálló közoktatási rendszer, minden más tehetségek rovására, csak az egy emlékező tehetséget igyekezett kimivelni. S ennek elkerülhetlenül igyekeztünk történni; mert a tanodákban minden latinul tanítatván, a nyelvet csak féligmeddig értő növendék tanulásában maga szavaival nem segíthet magát, és így mindent, még a legegyszerűbb dolgot is, teljesen érdektelen szavaival, nem ritkán barbár szövegével volt kénytelen megtanulni. E szerint természetesen az lett a legjelesb tanuló, ki mindent betűről betűre megtanult és így észrevétlenül divatolt lett az üres emlézés (memorizálás.) Hány jeles férfi szolt már ezen káros visszaélés ellen! de hiába, a balítéletek homályos tömkelegébe sokkal könnyebb bemenni, mint onnan kijöni. Szerencse, hogy

az élet az illy rendszerített hibákat nem engedi teljes érettségre jutni. Mert az élet kineveti az olly emlé-gépet (memorizáló automat), ki mint gyermek gyönyörködik magas faalkotványán, mellyre nagy bajjal felkapaszkodott, de mellynek összerakására semmit sem tett. Illyennél kétségkívül többre becsülendő a természet egyszerű fia, ki keskeny de valódi életkörében sajátlag gondolkodva működik, abban értekeit, tagjait, gyakorlati esztét, csekély műszereit ügyesen s lélekjelenléttel tudja használni. Így vélekedtek Plato, Aristoteles, így Descartes, Rousseau és számtalan más. De fájdalom! a böles figyelmzettetések elhangzottak, s a felszeg intézkedés káros következtvénye átszivárgott az életre is! Innen van, hogy Campanella „Nap városának” embere, ma sem találja okot, századok előtt tett nem alaptalan szemrehányásának visszavonására, ki is így szoltott: „onnan van, hogy hazátokban az emberek tévelygnek; mert a dolgot nem maga magában vizsgálják, hanem a könyvek szavaiból s holt betűkből tanulják.” S hogyan is lehetne ez másként, midőn iskoláinkban mind a két ut, mellyen a földi ismérteket szereshetni, lehetőleg mellőztetik s csak az egy emlézésre (memorizálásra) fordítatik minden figyelem. Holott az ez uton szerzett tudomány nem sajátunk. A betűről betűre megtanult tárgyak, sőt még köleszött eszmék is nem inkább miénk, mint egy megvásárolt könyv, kép vagy szobor. Azonban nem az emlézés az, mi ellen felszólunk, hanem az azzal visszaélés. Az emlézés szükséges, aber das zur blossen Übung taugt gar nichts. Man muss das Gedächtniss nur mit solchen Dingen beschäftigen, an denen uns gelegen ist, dass wir sie behalten, und die auf das wirkliche Leben Beziehung haben. Ezen böles szabály szintén egy azok közül, mellyre köztanodáinkban még eddig semmi figyelem sem fordítottat.

Ezen, az életre olly káros befolyást gyakorló egyoldalúság elkerülésére, szükséges a közoktatási rendszert oda módosítani, hogy abban a lélek és test tehetségei aránylag és összhangzásban fejlesztesse ki. Erről itt egész kiterjedésben szólani igen meszsze, s talán a nevelés minden főbb szabályai átnézetére, vezetne vissza. Elég leendő tehát, egy pár, a közoktatást nevezetesen módosító, körülmény iránt lenni illő figyelemmel. Illyen fő a tanítási órák kevéssége. Mindenfelé, főként a tanodáiról híres Németországban, közönséges a panasza; hogy a tanítási órák száma igen nagy, s a növendéknek öngyakorlásra, maga-kitűzte munkásságra semmi, vagy ha a test épségére ügyelést számba sem vesszük, igen kevés ideje marad. Ez világosan egy történetik mindenütt máshol, de tisztán ellenkezőleg minálunk. Ugyanis Németországban 1 hétre 30—32 rendes, és 10—15 rendkívüli, együtt 40—45 s több óra esik — midőn nálunk az órák száma egy hétre nem több mint 18. Már ha az első igen sok, a másik bizonyára igen kevés. Azonban ez nálunk nem lehetett máskép: ugyanis a növendék mindent betűről betűre kénytelenítettven tanulni, a tanító a magyarázatra nem vehete magának elég időt, hanem haza kelle bocsátani növendékét, hogy azok közül némellyek „kikbe a természet nemesb szikrákat oltott” az atyai ház valamely szegletében rekedtségig berbitéljenek — egy bar b a r „Quae maribus” néhány versén, vagy más tán érdekes tanuló többnyire igen érdektelen szövegén. Egy kijavított rendszerben igen kívánatos volna, több időt adni iskolában magyarázatra, és szinte több időt adni az otthon foglalkozásra. Mi csak ugy történhetik, ha a növendék sokat az iskolai folyamathoz tartozó tanulóknak közül, már iskolában magyarázattól megtanulhat, s emlézésre csak az fog tanítatni, mi kül és bel alakjára szép és hasznos. Semmit sem fog tanulni az értelem rovására. E czélok elérhetésére naponként 5 órát, hármat délelőtt s kettőt délutánra, kedd és csütörtök délutáni szünidővel s így 26 órát hetenként elégségesnek itélek. Kevesebb óra a tárgyak sokaságához képest igen kevés fogna lenni; többhöz pedig izgékonyabb élénkebb véralkatu növendékink bajosan fognak szoktatni. — 2) Az osztály szerinti oktatás helyett, igen ajánatos volna a szaktanítási rendszer hozni be. Miszerint minden tárgyra külön óra fogna rendelteni. Így rendelhetnék például a hittanra hetenként két óra, latinra alsóbb osztályokban 8—9, természetrajzra 4 óra stb. Ugy vélem teljesen fölösleg itt a „varietas delectat” olly tulságos alkalmazása káros következtvényit fejtegetni. Az osztály

szerinti tanítás mind az oktatóra, mind a tanítványra nézve igen fárasztó. Azonkívül mi lehetne káros a növendékre, mint majd óranegyedenként a felvett tárgyat félben szakasztani, és szüntelen más meg másra menni által, mintha gátolni szándékoznának, hogy a növendék megszokja egy tárgyra függeszteni figyelmét. Azonban ugy ezt, mint a közoktatásra igen káros befolyást gyakorló k é z i r a t u t á n i t á s t; a régóta divatozó, de mostani alakjában igen éhhetetlen, hogy ne mondjam eltorzított d e f e n s i o t elég említnem. Mert ezek s más hasonló visszaélések káros következtvései átláthatására, egy pár percnyi gondolkodás is elégséges.

Van azonban még egy nevezetes tárgy, mellyet nem lehet érintetlenül hagynom, és ez a tanító. Az alkalmas tanítványok ollyanok, mellyek minden pártolás, minden haszon reménye nélkül, magoktól, semmi éghajlat alatt elő nem teremnek. A „legyenek csak jók s majd pártolandjuk.” aluszekony részvétlenség szava, s olly hideg neme a pártolásnak, mellynek semmi befolyása sincs valami siker előállítására. „Pártoljátok és majd lesznek” ez az élet, ez a gyakorlat szava. Meg vagyok győződve, azonnal lesznek jobbnál jobb iskolai tanítványok, mihelyt a szerző fáradságos munkája után hasznot, kitűtetést remélhet. Mi minden költség jutalmazás nélkül ugy történhetik, ha valamely szerző, többek közt, jobbnak talált munkája — minden tanodába bevétetik; s az habár csak egy évre terjedő biztosítással a szerző tulajdona marad.

Végre befejezni készülvén igénytelen értekezésemet, bátor vagyok a kegyes olvasót Bulwer következő szavaira figyelmeztetni: „Egyik a két erdvény közül teljesedni fog; vagy elfogadják a köztanodák a tanítás tökélyesített módszereit és kiegyesítő részeit, — additional branches; vagy kimegy divatból azok pártolása.” Ko vá c s Károly nevelő.

Iparegyesület. (Adakozás a folytonos kitételek és a szerszámgyűjtemény javára.) Mint Hetilapunk 4dik számában említők a folytonos iparműkítél megkezdését egyesületi teremünkben két körülmény akadályozta: egyik, hogy sz. György napig leczkénk is e teremben adatának, s így azt, az előadások alatt legalább, más használatra átengedünk nem lehetett; másik, hogy eszközök nélkül szükkölködünk, a szükséges szekrények beszerzésére. Most az első akadály már el van hárítva, mert tanteremeket szálásunk 2ik emeletében rendeztünk, s az emeleti nagy teremünk pedig most semmi rendeltetés által nem tiltatik megnyitani a kitételek látogatóinak. A pénzbeli szükséglet, mint említett 4. számunkban nyilatkoztunk, a pesti polgárkatonaság hazafitűi egyszerű buzgótsága által reméltük fedeztetni az akkor tervezett reunio jövedelméből. E mulatságnak azonban felebaráti czél tüzetvén ki későbbben, mi magunk is elállottunk ígérettelkkel biztosított igényeinktől. Azonban a magyar polgár-örsereg érdemes és közszellettől ihletett tisztikara áldozó készséggel emlékezett meg a vállalatról, melly polgártársainak olly kívánatos előnyökkel kínálkozik. Nem a mulatság belépti díjaiból, hanem saját erszényéből, adományképen, 54 pftot fizetett le pénztárunkba egyenesen azon szándéklattal, hogy e pénz kitételek szekrények beszerzésére fordítsassék. És a folyó hónap 21én tartott választmányunk köszönettel jegyezte fel a jótéteményt, s elhatározá, hálája jeleül, hogy az adakozók czélzata azonnal foganatha vétessék. 54 pft ugyan még csekély része az öszveszen szinte 1000 pftban szükséglett öszvegnek; de választmányunk e részben ismét követni fogja eddigi eljárásának elvét: nem függeszteti fel semmi eszközést azon jövedőbeli lehetségtől, melly egészet engedend, hanem tenni a mi lehető, kezdeni részletesen, és kicsinyben. A kezdemény meghozza a teljesülést, legalább annak lehetőségét. Ezért tüstént megkésztetünk a szekrényekből annyit, mennyi az adományból telik, s meg vagyunk győződve, hogy megkezdettvén a czélzott kitételek, s önkint mutatkozván ezeknek hasznai, sem a helybeli polgárkatonaság többi csapaj nem mulasztandják el gondoskodni, hogy ügyünk iránti jóakaratak egy vagy másképen nyilatkoztassék, sem maga az iparos közönség nem hagyandja pártolás nélkül üdvös kezdeményünket. — A kitételek megkezdéséről s feltételeiről annak idejében bővebben értesítendjük a t. cz. közönséget.

Békésmegyel közgyűlés. Martius 31kétől april 3kái az első alispán egészségéből változása miatt másod alispánunk elnökléte alatt folytatva tartott évnegyedes közgyűlésünk alkalmával előfordult 1) R—y A. megyei közbirtokosnak már Pestmegyétől ismeretes nyilatkozata, melly szerint magát a megyebeli birtokától, önmaga szabta föltételek, és ugyancsak maga által lelkiismeretesen kidolgozandó arány szerint fizetni ajánlott önkényes adó alá veti, a nyilatkozó fájdalomiban osztozó rendek által azon polgári tisztelettel fogadtatott, mellyet az méltán érdemel. 2) Igy Sz. J. bíró hasonnemű nyilatkozata, melly szerint e megyében lévő alku alatti s bizonytalan ideig megtartandó birtokától, a jövő országgyűlés rendelkezéseig is egyszer mindenkorra 20 p.

frtot ajánl, nemes érzelmei tanújeleül vétetvén, föl-
vételére a' járásbeli főszgbiró 's a' pénztárnoki hiva-
tallónak utasítva. 3) 184³/₄ik évről vezetett minden-
nemü pénzbeli számadásokról, az illető pénztárnoki
hivatalnak a' számvevőszékileg kiadatni ajánlott fel-
oldozó levelek kiadása elhatározottat, — „az ér-
dem őszinte elismerésének azon nyilvános kijelen-
tése mellett, melyet a' megye ezen tisztviselőinek
évről évre egyenlően lankadatlan buzgóságuk, szep-
lőtelen tisztaságuk, különösen a' pénztárak gyarapí-
tásában kitüntetett 's a' kötelesség teljesítésén mond-
hatni fölül emelkedett — kitűnő szorgalmukban annyi
év óta folyton örömmel tapasztalt.“ 4) A' türelmi
díj semmi törvényen nem alapulván, annak behajtá-
sára segédkezeket adni a' megye kötelességének el-
nem ismeri. 5) A' hazában keletkezett közös irányú
egyletek ügyében isméretes körintézkvny folytában
hozott megyei végzés szavai e' következők: — „meg-
hagyatik mindnyája kebelbeli szolgabíráknak, hogy
a' mennyiben ne talán a' megye keblében is létezné-
nek bizonyos magány-egyesületek, azoknak czélja,
eredete, és előhaladása iránt az illető szabályoknak
közlése mellett ide jelentést tegyenek; — valamint
azonban a' megye ezen rendelete által a' felségének
felügyelői hatalmát elismeri, úgy más részről előle-
gesen is azon ovatos, és alkotmányos meggyőződés-
t nyilváníttja, hogy magány-egyesület. azért, mert
előbb alakultak mintsem rendszabályaik megvizsgált-
tattak, 's felsőbbi erősítést nyertek volna, veszedel-
meseknek, törvényteleneknek egyáltalában nem te-
kinthetnek; — szabadnak tartják ugyan is a' megye
RRdei mind azt, mit törvény nem tilt, vagy a' törvény
világos rendeleteibe nem ütközik; — ezen, az alkot-
mányos élet alapelveiben gyökerezett nézeteiknek
okokkal ellentéző kimerítő részletes támogatását mind-
azonáltal azon időre halasztják, midőn az a' kormány-
nak netaláni beavatkozása, — minden reményök el-
lenére szükségessé teendéné; mert alakulhatnak u-
gyan kártékony és közveszélyre működő társasági
egyesületek, de az innen származható veszély köz-
vetlen és egyenesen a' hon polgárait fogná érdekelni,
's annál fogva a' veszedelmes létnek megbírálása is,
míg a' municipiumok törvényes hatósága fenálland,
annak körétől egyoldalulag el nem vonathatik.“ 6) Csaba
mezővárosa közbirtokossága és a' község kö-
zött folyamatban volt, de időközben barátságos e-
gyezés útján, az adózó népre nézve is a' mostani kör-
ülmények között kedvező föltételek mellett, elinté-
zett 's httanácsilag is helyben hagyott urbérszabályo-
zó póré végrehajtás végett kiadott. 7) Az új tör-
vényzikknek közhatóságilag történt lefordítását
tárgyazó borsodi levél egyhangulag pártoltatván,
felírás határozottat. 8) A' haza jelen állásában olly
nagy számmal forrongó reform-eszmék kölcsönös ki-
csérélhetése, 's több oldalú megfontolhatása végett
czélszerűnek látta e' megye minden megyét felszólí-
tani, hogy (mikint e' megye teendő) írásba foglalt
követjelentéseiket ide küldjék meg. 9) A' zalai levél
a' még ez évben összehívandó országgyűlés iránt
épen semmi viszhangra nem talált. 10) A' védegyeleti
fők-társulatnak, az alispáni hivatalnál mindig előle-
gesen teendő bejelentés mellett, a' megye teremébeni
tanácskozhatsz megengedtetett. 11) A' szepesi in-
séget tudató levél tárgyalása fonalán felírás határozat-
tatott a' felségéhez, hogy a' természetlen felföld nép-
főlségével, kövér, de kézszegény alföldünkön lé-
vő kamrai puszták gyarmatosítása iránt rendelkezni
méltoztassék. 12) A' gyomai megyei sebési állomá-
sra csőd hirdettetni határozottat, a' folyamodványok
jövő közgyűlésig a' megye főorvosához levén
beadatandók. 13) Tolna felszólítását pártolólág a'
moldvai sorsüldözött vérrokonoknak e' honbani meg-
telepítése iránt felírás határozottat. 14) Martius 13ra
viradólag Gyula mezővárosba berontott pusztító ár-
viz romba döntvén 203 házat, 69et pedig és számos
melléképületet erősen megrongálván, a' legszegé-
nyebb osztályú adózóknak összesen 106,507 vftnyi
kárt okozott; e' szerencsétlenség némi enyhítése te-
kinetéből közsegedelem-gyűjtés iránt a' nm. httanács
megkérte. 15) Jövő évnegyedes közgyűlésünk
hatánapja június 30kára tüzetett. 16) A' hus
ára majus 15keig 12krra, azontul pedig 10 krra sza-
hatott. — Majus 9kén rendkívüli tartott közgyűlésből
a' jász-kunok tudva levő ünnepélyére 's nádor ő főnsége üdvözlésére tisztel-
kedő küldöttség neveztetett ki. Békési Lajos.

Abauji közgyűlés. Maj. 5től 10keig szeretve
tisztelet első alispánunk Vitéz János kir. tanácsos ő
nagysága elnöklealeatt 2dik évnegyedes közgyű-

lés tartott. Az elnöki szokott szíves üdvözet után
felolvastott f. é. aprilis hó 18án Kassán tartott kis-
gyűlés jegyzőkönyve, melyben hozott határozatok
és végzések kevés módosítással és hozzáadással
megerősítettek. Ezt követé megyénk közszeretet-
's tiszteletben álló főispánja Károlyi Lajos gr. ő excja
Bécsben kelt és a' megye Rdeihez intézett hivatalos
bucsi levelének felolvasása, melynek hallására nem
kevés fájdalom lepte meg a' megye RRnek kebleiket,
midőn ő nmgának igen becses és a' legszívesebb ki-
fejezésekkel teljes bucsuleveléből megértették, hogy
főlséges urunk ő nmgát megyénk főispáni hivataláról
ns Nyitra megye főispánjává kegyelmesen kinevezni
méltoztatott; 's ámbár ezt úgy tekintik, mint fényes
érdemei jutalmul nyert újabb kitüntetést, azonban
mind a' mellett is sajnosan hat szívökre az, hogy az
által megválniok kellett attól, kinek törvényszerű
bölcs kormánya alatt felséges urunk és édes hazánk
iránti minden alkalommal bizonyított állhatatos hű
ragaszkodása mellett, a' haza dolgaiba és közügye-
be mély belátását 's igazság szeretetét tapasztalni
szerencsések valának; és a' ki valamint mindig, úgy
törvényes elnöki székében is tiszteletben tartva egy-
aránt a' fejdelmek és kormányára bizott megyénk-
nek, de minden egyes személynék istörvényes jogait,
főispáni szelid és bölcs kormánya alatt mindenkor ki-
tüntetett egyenes lelke, tiszta szilárd jelleme és ne-
meskeblü közremunkálása által a' jó egyetértés és
egymás iránti bizalom, mint a' közös előmozdításá-
nak egyik legfőbb eszközét folyvást fentartotta. Me-
gyénk RRei áthatva azon szeretettől, mellyel ő nmgá
iránt viseltetnek, egy e' tárgyról szóló levélben örö-
müket jelentendik azon érdemlett kitüntetések felett,
mikkel főlséges urunk kegye őt legközelebb disze-
síté, egyszersmind azon kérelmüket kijelenteni meg-
határozták, miszerint ő nmlga becses arczképének
másával megyénket megajándékozni, és hogy az a'
köztanácskozhatsz teremében a' többi főispáni arczké-
pek sorában, mint megyénk RRdei mély tiszteletének
világos jele tündököljék, megyénknek megkülönbö-
méltoztassék. — Főispán ő nmlga a' megyei tiszti
kartól is ugyanaz nap Bécsben kelt hivatalos levelé-
ben bucsut vett, mellynek magasabb illetü tartalma
volt kedves főispánuk jó emléket szíveinkbe kiírhat-
lanul bevészte.

Szabolcs megye hivatalos leveléhez mellékelte
azon határozat, mellyben a' megyei főkörmányzók
rendszerítésében tett kormányi intézkedés ellen ag-
godalom jelentetik ki, és a' helyhatóságokra nézve
veszélyesnek találtatik, ez uttal tudtul vétetett azon
világos megjegyzéssel 's kijelentéssel, hogy azon
nem reményelt esetre, ha a' már eddig kinevezett
vagy ezután kinevezetendő főkörmányzók a' me-
gyékben netalán olly intézkedéseket tennének, mel-
lyek a' törvények rendelkezéssel és törvényes szoká-
sokkal ellenkeznek, a' megye RRdei az ezek elleni
törvényszerű lépések részükrolli megtételét és ne tán
történhető sérelmeiknek orvoslását azon időre elha-
lasztják. A' szabolcsi határozat a' pestinek kettős
viszhangja; nálunk a' conservatív párt e' kérdésre
nézve törvényes és alapos védekekkel előállva minden
nagyobb küzdelem nélkül az ellenzékét, melly pat-
tógó, de czél-tévesztő és gyanúsító szóknál egyebet
előhozni nem tudott, legyőzte. — Borsod megye fel-
szólító leveléhez csatolt aláírási iver a' járásbeli fő-
szbirákhöz azon meghagyással utasítottatik, hogy a'
miskolczi tüzvéz által megemészett színház felseg-
gállítására mennél több segélyt nyujtót aláírókat sze-
rezní ügyekezzenek. — Ezen alkalommal jeles fő-
jegyzőnk Kelcz István által lelkesen tett indítványa
következteül szóba jövé az: hogy jóllehet a' magyar
nyelv tárgyában szentesített üdvös törvények elho-
zák azon időt, hogy a' magyar nemzet méltóságának
hatalmát érezve férfias elhatározással és állhatatos-
sággal nyelve művelésére nézve olly sikeres lépteket
tehessen, mellyek nemesek a' további nemzeti elkor-
csosulást gátolják, hanem minden nemesi renden le-
vőknel a' nyelv szeretetét és tudását mind ész- mind
szívkecségető gyönyörködtetés mellett is minden
erőszak nélkül terjeszték és alapítsák; mégis ezen
üdvös törvények 's egész lelkesedéssel munkába vett
magyar nyelv-művelésnek és terjesztésének forró
hatása ellenére Kassa városában létező színházban
köztudomás szerint 's az itt megfordult számos ide-
gen nyilványított botránnyal a' szindarabok német
nyelven német színészek által adatnak; minthogy
pedig a' dolog természeté, úgy minden nyelvöket e-
lőbb vitt nemzetek példája nyilván mutatja, hogy a'
játékszínek is akármely nyelv nemesek kiható, de

beható művelésre is nagy befolyással legyenek, ez-
okból hogy a' honi nyelvnek élető tüze a' nemzeti ér-
zést annál inkább gyümölesőztesse, de megyénk RRei
is, kik az évnek nagyobb részét e' város keblében
töltvén, itt ezreket költenek a' magyar szindarabok
élvezetében részt vehessenek, Kassa város tanácsa
azon hivatalos lépéssel felszólítottatni határozottat:
hogy neki mint törv. hatóságának a' nemzeti közohaj-
táshoz simulva a' kedvelt anyai szózat mennél na-
gyobb virágzásba hozatala szinte törvényes kötele-
sége levén, ezen város keblében létező színpadon
jövő évben a' magyar színjátszó társaság létesítését
hazafiusági tiszta érzetből is eszközölni szivesked-
jék. Mit fog Kassa város ns tanácsa azon törvényes és
méltányos felszólító hivatalos levélre felelni, meg-
valljuk, szerfelett kíváncsiak vagyunk, miután hitel-
esen tudjuk, hogy a' városi színház a' tanács által an-
nak ellenére, hogy a' jelen német színigazgatónak vele
kötött kötelezvényben foglalt 2dik pontja szerint fel-
mondhatott és hogy a' magy. vállalkozó haszonbér fe-
jében évenként 100 pftot ígért a' színházért, holott jelen-
leg a' német mitsem fizet, sőt még tüzi fát kap és szin-
házi tanácsnok biztost is, már újra három évre mint
említő minden fizetés nélkül a' német színigazgató-
nak kiadott; mind ez egykét tanácsbeli vagy polgár
nem igen dicséretes munkája. — Viderint illi. —

A' httanács azon intézkvénye következtében,
mellyben tudtul adatik, hogy utóbbi országgyűlésen
megválasztott koronaőr Vay Miklós b. ő nmlga leg-
közelebb ő főlsége által a' tartományi biztosság fő-
igazgatójává kegyelmesen kinevezetett, ő nmgának
e' magas hivatalokra lett emeltekését a' megye RRei
örömtelt kebellet értvén meg, innen eredett valódi
örömmézelmeiket 's hazafiai kötelességök szülte tisz-
teletöket ő nmlgával egy tiszteledő levélben fog-
lalva tudtul határozták. — Szomszéd Szepes megye
inséggel küzdő adózói részire gyűjtendő segedelem
iránt erőteljes szavakkal irt felszólító levele folytá-
ban a' megye Rdei nemesi pénztárakból 50 p. ftt kifí-
zetését egyhangulag rendelvén, valamint ezen, úgy
a' közgyűlésben összehgyűlt 23 p. frtnyi ősszeg is
rendeltes helyére mielőbb el fog küldetni, 's ezen-
kívül e' jótékony czélra járásonkint gyűjtendő se-
gélyzés a' főszbiráknak szívökre köttetett. — Tolna
megyének a' moldvai magyarok iránti felszólítása
pártoltatik, egyszersmind minthogy az ország felső
vidékén is vagyonszamos ollyan helység is, mel-
lyeknek lakosi a' határnak sovány és terméketlen lé-
te miatt gyakran nyomasztó inséggel küzdenek,
miről jelenleg is a' szepes- és árva megyei éhség-
gel küzdő szerencsétlen lakosok szomorú helyzete
világos bizonyosságot nyujt, ezekre nézve is ő főlsége
részünkről azon felírásban az abban foglaltakhoz ké-
pest hasonló móddal kegyelmes intézkedésre meg-
kéretni határozottat. — Vas megyének a' védegye-
sület, Borsod a' törvények más nyelvekre fordítta-
tása, és Szabolcsnak az országgyűléstártás érdeme-
ben isméretes levelei, megyénknek e' részben már
általunk is közölt korábbi határozata levén, tudomásul
vétettek. — A' hus ára folyó majushó utolsó napjaig
bezárólág egy váltó krral följebb emeltetett. — Ezen
közgyűlés, mintán a' közbejött pünkösti ünnepek
miatt a' halmozott irományok tárgyalása és elintéze-
se abban be nem végezethetett, folytatólág június-
hó 16ra áttétetett. — Jeles főispánunk vesztéből e-
redett fájdalomunk enyhült, midőn hitelesen értesü-
lénk, hogy Abaujár-ápolta 's nevelte nagy fiát,
szeretve tisztelt első alispánunkat Vitéz Jánost ő
főlsége megyénk kormányzójává — főispáni helyet-
tesül kegyelmesen kinevezni méltóztatott. Rendes
levelező.

Biharmegye máj. 19kei közgyűlését feszült
figyelemmel vártuk, 's a' kitűzött hatánap közelg-
tével mindinkább kitűnt, mi buzgó részvét uralko-
dik nálunk a' közügyek iránt; ugyanis már 18án este
olly roppant néptömeg zajongá szék városunk ut-
czáin, mellyhez hasonlót eddigelé tisztújítási alkalmat
kivéve — ritkán szemlélhetünk; azonban e'
mindenfelől mutatkozó részvét némileg onnan is ma-
gyarázható, mihez képest vidékünkön mint bizonyost
tudtuk, hogy köztisztelőt hazánkfiat, Zala csillaga
Deák, 's ennek lelki barátja Wesselényi b. 's velök
koszorus költőnk Vörösmarty fognának e' napokban
közénk érkezni, 's mint híre volt pár napig legalább
megpihenni. —

A' megyei fiatalság, főispán-helyettesünknel,
kit megyei bonyolult ügyeink közepett várva váránk,
fáklyas zenével tiszteledék roppant néphullám ki-

séretében; figyelemre méltók következő szavai az üdvözölő szónoklatnak: „reméljük, miszerint megőrzve a' multakat ujdona kezdendő kormányzatát kölcsönös béke's engesztelődés terén folytatandja.” Helyettes ő m'ga szíves leereszkedéssel válaszolt, örvendve a' mindenfelől mutakozó kibékülési hajlamnak kijelentve, miként élte legszebb földadatának tekinti a' kormányára bizott megyét erejéhez képest boldogítani; 's végre kérve a' tisztelőket, a' megye 's haza javát illető intézkedések elősegítésére. — Innét a' sokaság Deák szállása felé vonult, hol szinte szónoklat is tartaték; kiemelendőknek véltük a' nagy hazafi következő szavait: Bihar, ugymond, szép megye, melyet egy kis országhoz hasonlíthatni, belőle hont boldogítható sok jó fejlődhet ki, de csak úgy, ha fiait ebben karöltve munkásnak lenni ügyekezzenek, mert hol egyeseket a' pártoskodó szerte-huzás szelleme szállja meg, ott haladásról 's így közboldogságról álmodozni sem lehet. — Másnap főispánunk gyűlési teremünkbe lépven hangos éljenek közt foglalalé évek óta üresen állott elnöki székét; — hasonló kitörő örömmel fogadtaték, honszerte köztiszteletben álló nagy törvényhozó Deákunk tanácskozási teremünkben megjelentekor. E' gyűlést Sz — i L. tiszt. bíránk velős, a' multakra lepelt vonni ohajtó's pártfelekezetek eggyé olvasztására célzó megnyitó beszéde tevé érdekessé, — éles tapintattal érintve azt, miként e' megye szebb jövőjének egyedül a' kölcsönös kibékülés vetendé meg alapját. Ez őszinte szózat alig hangzott el, midőn egy baloldali *) fő szónok emelé föl szavát, egy indítványt meglepődő a' Rket, mely azonban a' jobb oldal „királyi parancsot kell olvasni!” türelmetlen kiáltása által félbenszakasztván, a' baloldali e' főszónokában megsértve érzett szólás szabadsági jogának illy módoni gátlása utat nyitott ennek éles kifakadásra; mire a' másik oldalról megjegyeztetvén, hogy e' tény egy jobb oldali bírón követjelentés alkalmakor épen a' szólan kívánó főszónok által történt méltatlanságnak levén eredvénye, habár magát a' baloldali sértvé érzené, egyedül viszszakhatásul lenne tekintendő. — De e' kölcsönös szemrehányásoknak csakhamar véget vete S — a Gy. tb. kiegyenlítésre célzó beszéde, melyben nyilvánítá; miszerint habár ő volt is szerezcsétlen, ki a' baloldali által méltatlansággal illetetvén, szólás szabadságát megfosztva lón, osztva azonban az előbb szólott bírón békét tanácsló javaslatában a' történeteket feledékenységre ohajtja eresztetni, bár mint fájjon is keblének a' multnak keserű emlékezte, ő ezeket viszszatorolni nem akarja, 's kéri a' Rket hogy a' szólan kívánó szólás szabadságát ők se gátolják. És ez őszinte szívből fakadt előadással kieszközlé, hogy a' türelmetlen zúgás megszűnven, az említett szónok, szóhoz juthata, 's a' nem sejtett indítvány, körünkben megjelent lángelkű hazánkfia Deák, már kinevezett táblabíránk fölesketésére vonatkozván, hangos éljenek harsogása közt, csakhamar mindkét rész osztatlan meggyegyzését megnyervén, főispánhelyettesünk hasonló ohajtása hozzájárultával, a' köztiszteletű polgár, táblabíráink sorába fölesketve lón — mit ő forró köszönettel fogadva, a' megye Rdeihöz intézett érzésteljes beszédeben boldognak érve magát hogy ez által megnyitott még szoros lánccal kötöttet le — 's magát a' Rdek további szíveségükbe ajánlva, kevés időig mulata köztünk, 's közfájdalmunkra elutazott.

Ezután elnök ő m'ga a' k. intézvények felolvasását tüzven ki, másod alispán ur eleve emelt szót, hivatalosan terjesztvén elő, miként volt főjegyző ur bényújtott folyamodását kérné tárgyalás alá vétetni, mire ő m'ga kijelentvén, hogy ha annak tartalma egyedül volt főjegyző urra vonatkozó, nem ellenzi; a' másod alispán igennel felelt, minél fogva az említett folyamodás, melyben a' megye Rdeit arra kéri folyamodó, hogy habár a' hivatali vigyázatlanaságból eredt hiba, mit eddig sem tagadott, elkövetett legyen is, legyenek a' KK. és RR. azon kegyességgel, hogy ügyét a' rögtöni bünkeresetbe vételt sürgetve, lehetőleg előmozdítsák, — felolvastatott; mely tárgyra nézve a' RR. e' kérelmet igazságosnak látván, a' főügyvédet felszólíták a' kérdéses ügy iránti lépések tetelére, mire készségét ajánlván, a' RR. ebben megnyugodtak. — Ezután a' főjegyzőt érdeklő k. intézvény, melyben ez jelen parancs vétele óta hivatalától felfüggesztetni, bünkeresetbe vétetni

*) E' különböztetést fájdalom! Biharban még kénytelen vagyok használni. — Közlő.

rendeltetik; felolvastatván, alkalmul szolgált ez némellyek azon nyilatkozatára, miként ők tisztelt főjegyzőjük irányában, ha azt vigyázatlanaság hibája alól fel nem menthetik is, jó véleményben lenni meg nem szüntének, 's őt bünkeresetre, bár mi legyen a' k. parancs tartalma, érdemesnek általjában nem tartják, — egyébiránt a' k. parancsot elfogadják. — Felolvastatott ezután egy másik intézvény, melyben a' főorvos, ki a' RR. határozatánál fogva megye orvosának el nem ismértetett, törvényes okoknál fogva elfogadtatni — ugy szinte boldogult fő adószedőnk által a' megye határozata következtében az orvos számára kiadott pénz, mint állítólag pénztári hiány, ugyanez intézvény által viszszatérttetni — rendeltetett. — Innét egy harmadik pontja az intézvénynek került szönyegre, mely a' m. elnök által hivatalától időközben felfüggesztetett fő ügyvédünkre vonatkozólag, őt megrovással illeti, 's ez hosszszak vitaközvetést huzván maga után, fő ügyvéd ur eleven színekkel festvén le hivatali körében történt azon eseményt, mely jelen intézvényre okot adott, sajnos érzéssel jelenté ki, miként ő akkor, midőn az általa mélyen tisztelt főispáni helyettes ur parancsának a' RR. beléegyezése nélkül, nem engedelmessékedett, tette azon meggyőződésből, mely az ügynek, 's azon bizalomnál fogva, mely a' t. RR. egyetemének tartozott, kijelenté egyuttal jelen helyzete kétes állását, miszerint bár mit lett vala teendő, hivatali kötelesség mulasztása, egyik résznek mindenesetre vérző szívvel esendett megbántatását huzta volna maga után; — de ha már e' keserű poharat kiürítnie kellett, nehogy hivatali utódlai hasonlóságra kerülendvén, állásuk neheztessék, kéré a' Rket, hogy e' tárgyan, mind az elnök mind a' RR. 's tisztakar nyugalmának tekintetéből országgyűlésileg gondoskodni méltóztassanak. Mit a' RR. elis fogadván, némelylek sérelem utján kívánák azt orvosolni, mások ellenben, 's pedig nagy többséggel, sérelmet egyedül fenálló törvényen ejtett megszegésben találván, mi jelen esetben fen nem forog, világos törvény hiányában, postulatum utján kívánák országgyűlésileg tárgyalatva, orvosoltni. — Voltak még más egyéb kir. biztos ő m'ga be nem fejezett munkálatát tárgyzó leiratok felolvasva, — melyekről bővebben annak idejében — mind ezeknek bevégezésére nézve, ő m'ga bevértatása nyilvánított. Azon parancs pedig, mely elnök ő m'ga iránti tiszteletré hívá föl a' megye Rdeit, szinte hódoló tisztelettel fogadtatott.

Miután továbbá ő m'ga elnökségéről lemondása óta a' tisztválasztás törvényes határideje már eltelte, ő m'ga széke ujalgi elfoglalásával hivatali fő kötelességének tekinté ezuttal, ennek határnapját kitűzni, 's erre szükséges lépéseket, a' nemesi öszszeírast t. i. a' megyei Rkel egyetértőleg megtétetni jónak látván, ennek végbehajtására választványt, járasonként felváltva nevezett ki, a' tisztujítás határnapját pedig (mint már említők) f. é. június 23-ára tűzé ki.

Lehetetlen végre jelen sorokat bezárnom a' nélkül, hogy a' jelen gyűlés általánosan jellemző folyamáról a' nyájas olvasót hazafi örömmel tudósítani levelezői tisztemnek ne ismerném; melyet, kivéve egy pár előleges multakat megpendítő — de személyes gyűlölséget kikerült — kifakadást, — azon szellem lenge át, melyről jövőre következtetést huzva, szeretem hinni, miszerint a' nagy hazánkfia által körünkbe ohajtott béké angyala, ügyeink felett örköndő, valahára közénk le fog szállani! — Ő m'garól pedig elfogulatlan ellene is megvallhatta, miszerint e' gyűlést olly tartós türelmü tapintattal vezérlé, mely valamint ő m'ga személyirányában csak tiszta bizalmu ragaszkodást, 's mély tiszteletet, ugy megyei ügyeink előmozdítására jótékony befolyást fog gyakorolni. Évnyegyedes közgyűlésünk június 2-án leend.

Budapesti napló. (Június 5-én.) Ma délután 4 órakor kezdődik a' pesti gyepen ezidei löverseny; széltiben beszélék, hogy igen fényesen fog megtartatni, 's így mi sem mulasztatjuk el az élelet e' nemére vágyó közönséget figyelmeztetni. A' helyszínén hihetőleg látandjuk azon derék jászok csikósokat is, kik a' jászberényi százas ünnepélyen szélmentá paripákon mutatták meg, mint ulti meglovát a' magyar. — Vásárunk élénységét megelőzőleg, a' mult héten két pesti és egy bécsi ur szállott a' győri Nádor vendégfogadóba; a' pestiek egyike ovakodóbb levén, mivel mindhármán egy szobában feküdtek, köntösét a' benne rejlt erszénnyel együtt takarója alá dugta; a' másik jó barátja, 's az idegen iránti bizalomtól öltönyét csak a' ya fölé fűggesztette; és aludtak, — milly nagy volt azonban reggel a' két pesti álmélkodása, midőn a' fogadós bécsi társukat három órakor elutazottak mondá! az egyik magyar ur megtanulá, hogy nem kell hinni a' sógornak, mert tárczáját fűrkészvén, ennek, 's a' benne volt két 50

prtról szóló váltó, 's 10 pft készpénzének hült helyéül találta. Mondják azonban, hogy a' bécsi madár Pest rejtélyes üzletü színhelyein gyakori vendég; 's így a' győri szíveséget még megvendéghelhetik. — E' tény utóhangzatául itt helyben is, az őszutezában mult pénteken bünös merény vitétt véghez: három fiatal lakostárs ugyanazon szobában olly mély álomba merülve aludt, hogy az éji sötétségben bizakodó tolvajok egyik utcaablakon át a' szobába hatván, onnan mindent kitakarítottak; ébredtekor mindenik pörén 's minden vagyonától megfosztatva látá magát; másnap egy poroszló lép be hozzájuk a' kárvalott után tudakozódnán, mire mindenik némi reményvel jelentkezett; amaz azonban csak a' nemzeti muzeum mögött talált, 's a' városházához szállított szekrényüket szolgálthatá kézhöz, ezt is őszszetörve. — Sokat beszéltek bizonyos lapok egy mandzur színházról; mely Chinában van ugyan; de nem mondhatnók, hogy jólételeg legdíszes virágzatában: azon színháznak egy érdemdús, 's jellemileg méltó tagja minap füstölő tekeressel szájában bámult a' légből földre tévedt szemével bizonyos tárgyat pillantva meg, viszszatarthatlan rohant azon tárgyhöz, melynek arca is volt, ez arcot pedig kitelhető dühel csapá meg; a' hozszupirban lángoló arcz egész tömeget esodított őszsze a' chinai népből, mely mégis e' méltatlankodásra nem másal mint ősi szokása szerinti bámullással felelt. Szóbeli per utján kiviláglott, hogy az említett színház tagjai másképp nem nyilváníthatják rokonszenvüket azok iránt, kik működésük fölött őszinte szavakat mondanak, 's mi több irni mernek. A' művészet temploma, mely illy papoktól védetik, mindenesetre öröklétre számíthat. — Nemzeti színházunkban a' chinai modor még csak nyelv tekintetében uralkodik; minek mult hétfőn valánk nevezetesen őrvendőző tanui; először mindjárt a' csarnokban is egy aszszonyaság igénylé ügyelműnkét kérdeztvén: ugyan kérem mit kóstál egy persóna? a' másik viszonzá: önkegyed is speersítzet vesz? benn pedig nagy közönség előtt a' színpadon németül folyást beszéltek, mi alatt a' magyar szó csak akadozva hangzott. Ez este Szigligetinek új eredeti színműve került színre. A' rab' mely előre sikerültnek mondott — — ezt játék végén a' közönség hűledezzel igazolá; mi töle már sokkal sokkal szerencsésebb darabokat láttunk. Említésre méltó e' mű adatása közben a' színi szolgák rendkívüli ügyetlensége, mi több ízben hangos kacajra fakasztá a' páholyok vendégeit. Főeredi dalai osztatlan tetszésben részesültek. Színházról térjünk át az ezzel kapcsolatban levő irodalom mezejére: Lehetlen nem őrvendenünk midőn értesülénk hogy a' pályavégzett Athenaeum nyomdokit követő szigorú kritika a' hallgató Areopagon kívül mindeddig hiányozván, egyik szépiralmi lap illyennek előállítására vállalkozik, lapjai mellett félhavonkint Irodalmi ör' című félínyvi úgyszeretettel szerkesztett bírálatokat adandván ki. Egy másik lap nem sokára, Mephistói kérdések' — et szándékozik közrebocsátani. — Lejars és Cusent műlovardájáról minden szépet, és minden drágaságot mondhatunk. — Willmers elhangzása után Ernst hegedűvirtuóz foglalkodtatja a' zeneélvágyó közönséget. Ismét egy uszoda van készülőben a' Dunán; pedig a' magyar uszoda nélkül is eluszik. — A' vendéglők szaporodnak; mert a' jámbor látogatók mindennek megiszák a' levit. — Az újságok miatti veszekedés csak ugyan rosszul ütött ki: a' vesztés fél jótékonyaságra fog kényszerítetni; most a' magyarok ismét más káran tanulhatnak; mégis minden lapot polemiá disztelenít. — A' pestmegyei takarékpénztár már 100 ezer forintot takarított meg; itt tehát nemzeti természetünk megtagadta magát. — Közelgven az előfizetési idő minden lap hódítani törekszik a' közönséget; kik játszanak ebben főszerepet, könnyen kitalálható.

Spanyolország.

Izabella királynő a' cortest személyesen akarja bezárni, 's mivel elutazását maj. 24-ke re tüzte ki, az elozlatásnak hihetőleg 20-án kell megtörténni; ekkép a' statusbudget most sem fog eldöntetni, mi nem kevés elégületlenségre szolgáltat anyagot. A' kormány a' cortest — melyben jelenleg többséggel bír, nem végkép feloszlatni, hanem csak rövid időre elhalasztatni akarja. — A' spanyol cabinet egy tervet készített, melyet adandó alkalommal a' congr. jóváhagyása végett köztárgyalás alá eresztend. Ezen terv szerint Madrid is — miként Páris várerősségekkel lenne körül vétetendő a' belbéke fentartása, 's külső ellenség elleni védelem végett. Az erősségek azonban még sem lennének szakadatlan kapcsolatban egymással, hanem csak bizonyos pontokon fogának katonai laktanyák felállítatni, melyek váridomban minden védelmi kellékekkel ellátva építettének. Madrid tehát, miként Páris — külső megtámadások ellen akarja magát megerősíteni, 's mégis a' terv, mint legfőbb erősítési okot említi Madrid folytonosan növekvő népességét, melynek száma 10 évvel ezelőtt 180,000 volt, 's ma már lakosinak őszszes száma 260,000-re rug! — A' Madridból Zaragosa, onnét részint Pamplona, részint Barcelonán át Franciaország felé vezetendő vaspályán az előmunkálatokat megkezdték. — Maj. 12-ken hozá meg egy Romából érkezett sürgöny a' spanyol kormányának azon oklevelet, melyben a' szentszék II. Izabellát törvényes spanyol királynőnek isméri el, 's az egyházjak eladatásáért nem neheztel.

Franciaország.

Maj. 16-án a' kormány a' követkamrának két javaslatot nyujtott be, egyiket az igazságügy-minisz-

